

ДО 100-РІЧЧЯ ЮВІЛЕЮ АКАДЕМІЇ

УДК 378:6:351.74(477)НАВС

Кравець В. М. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1911-5241>;

Павлишин О. В. – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9444-4734>

До 100-річного ювілею академії: сторінки історії кафедри філософії права та юридичної логіки

Цьогоріч Національна академія внутрішніх справ відзначає свій столітній ювілей, а це чудовий привід згадати особливі дати, події, науково-педагогічних працівників і сторінки історії тих підрозділів, які долучалися до здобутків нашої славетної альма-матер.

Так, кафедру філософії було засновано 1980 року, відтоді вона успішно функціонує як самостійний підрозділ уже понад 40 років. Слід зазначити, що актуальну донині назву – «*кафедра філософії права та юридичної логіки*» – підрозділ отримав 2002 року. Цікавим є той факт, що саме цього року ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) затвердила офіційний регламент проведення Всесвітнього дня філософії у третій четвер листопада, відтак міжнародна спільнота традиційно відзначає згадану дату, а кафедра на базі нашого ЗВО організовує представницькі наукові заходи.

З 1980 до 1998 року новостворену кафедру очолював доктор філософських наук, професор, заслужений працівник народної освіти України М. М. Ібрагімов.

Упродовж 1998–2005 рр. нею керував кандидат філософських наук, професор, заслужений працівник народної освіти України Б. Ф. Чміль.

До 2011 року керівництво кафедрою здійснювала доктор юридичних наук, професор В. М. Вовк.

У період з 2011 року до 2014 року начальником кафедри був доктор філософських наук, професор О. І. Гвоздік.

З 2014 року кафедру очолював кандидат юридичних наук, доцент В. М. Кравець.

У різні періоди на кафедрі працювали такі відомі вчені, як доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України М. М. Цимбалюк, кандидат філософських наук, доцент Л. В. Кравченко, кандидат філософських наук, доцент Б. Ф. Чміль, кандидат філософських наук, доцент В. В. Куліченко, кандидат історичних наук, доцент А. І. Буймістер, кандидат філософських наук, доцент П. С. Прибутько, кандидат історичних наук,

доцент О. М. Цапко, кандидат філософських наук, доцент Б. Г. С'єдін, доктор філософських наук, доцент О. Ю. Щербина, кандидат філософських наук, доцент В. Я. Пивовар, кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник Н. І. Семчук, кандидат філософських наук, доцент М. Л. Заїнчковський, кандидат філософських наук, доцент В. М. Сокрут, кандидат філософських наук А. С. Бандурка, В. П. Бакуменко та інші.

З глибокою вдячністю за вагомий внесок у розвиток кафедри згадують доктора філософських наук, професора, заслуженого працівника народної освіти України М. М. Ібрагімова, члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної академії інформатики, доктора філософських наук, професора Ю. І. Римаренка, академіка УАПН, доктора філософських наук, професора, заслуженого працівника освіти України, почесного ветерана міста-героя Києва О. Є. Маноху, доцентів В. М. Андріанова, О. А. Гордієнка, С. І. Бражник, В. І. Холоха, С. А. Бублика, а також В. М. Артамонова, Ю. М. Бондаря, О. О. Маслака та інших, яких уже немає з нами.

На кафедрі відбувалося становлення та наукове зростання багатьох учених. Вони захищали дисертаційні дослідження з філософії права під керівництвом працівників кафедри в спеціалізованій вченій раді академії, обговорювали свої роботи на засіданнях кафедри та на міжкафедральних семінарах, публікували результати власних досліджень: наукові статті, монографії, посібники, підручники тощо, що сприяло досягненню значних успіхів не лише на науковій ниві, а й в управлінській сфері. Серед них, зокрема, ректор НАВС доктор юридичних наук, професор В. В. Черней, проректор НАВС, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Р. А. Сербин, директор навчально-наукового інституту № 3, доктор юридичних наук, професор, заслужений журналіст України Д. В. Андреев, ректор ХНУВС, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України В. В. Сокурєнко, голова та суддя Конституційного суду України, доктор

юридичних наук, професор, заслужений юрист України Н. К. Шаптала, член Рахункової палати України доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України В. І. Невідомий та інші фахівці – управлінці високого рівня.

Колективу кафедри вдалося досягти органічного поєднання викладацького, наукового й життєвого досвіду академіків, професорів і творчого пошуку молодих викладачів. У підрозділі створено оптимальний морально-психологічний мікроклімат, що сприяє підвищенню педагогічної майстерності, належному рівню науково-методичного забезпечення освітнього процесу, світоглядного й морально-естетичного виховання здобувачів вищої освіти.

Основним напрямом діяльності кафедри завжди був процес формування світоглядних, етико-естетичних і логіко-юридичних знань майбутніх юристів і правоохоронців. Іншими важливими напрямками діяльності кафедри є: формування у здобувачів вищої освіти професійного правового мислення, розвиток їхніх гуманістичних світоглядних орієнтирів, загальних і фахових, предметних компетентностей в освітньому процесі, навичок аналітичного, критичного й творчого мислення, здатності до філософсько-правової рефлексії в контексті новітнього праворозуміння; підготовка науково-педагогічних кадрів у відділі докторантури та ад'юнктури академії; організація наукових досліджень з актуальних філософсько-правових проблем і підготовка фахівців для МВС та Національної поліції України.

Пріоритетними напрямками наукової діяльності кафедри є розробка філософсько-правових і методологічних засад правоохоронної діяльності та етико-правового забезпечення діяльності Національної поліції України. За 40-річну історію існування кафедра стала осередком першої в Україні наукової школи філософії права, засновником якої є дійсний член (академік) Національної академії правових наук України, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, заслужений професор Національної академії внутрішніх справ Михайло Васильович Костицький, який підготував 19 докторів наук і 23 кандидати наук.

З 1996 року в академії діє спеціалізована вчена рада із захисту докторських і кандидатських дисертацій зі спеціальностей 12.00.12 – «Філософія права» та 19.00.06 – «Юридична психологія». Одним з ініціаторів створення та головою цієї ради тривалий час був академік М. В. Костицький, а вченим секретарем нині є доктор юридичних наук О. В. Павлишин.

Всеукраїнську громадську організацію «Всеукраїнська асоціація філософії права і соціальної філософії» (українську секцію

Міжнародної асоціації філософії права та соціальної філософії, Ukrainian Section, International Association for the Philosophy of Law and Social Philosophy, Internationale Vereinigung für Rechts- und Sozialphilosophie, IVR) було засновано 2002 року, а очолив її заслужений працівник народної освіти України Борис Чміль, з 2017 року – професор кафедри доктор філософських наук, професор Олег Бандура, генеральний секретар Асоціації – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, заслужений юрист України Наталія Кушакова-Костицька.

Починаючи з Міжнародної конференції «Філософія права: стан і тенденції розвитку в Україні і світі» (30 травня 2003 року) та Міжнародного наукового семінару «Європейські інтеграційні процеси і трансформація права на пострадянському просторі» (23–24 вересня 2005 року), кафедра традиційно організовує на базі академії цікаві новаторські наукові заходи, які отримують позитивні відгуки в широкій науковій спільноті.

Упродовж 2008–2020 років було проведено вісім всеукраїнських науково-теоретичних конференцій «Філософські, методологічні та психологічні проблеми права», п'ята з яких уже мала статус міжнародної. Надзвичайно цікавими на цих форумах є виступи заслужених професорів, адже авторитетні науковці вміють здивувати сміливим поглядом на проблему, застосуванням міждисциплінарного підходу, майстерністю обґрунтування висновків. Водночас молоді науковці під час таких заходів мають можливість здійснити апробацію власних здобутків, отримують досвід наукової презентації та дискусії. Причому, як правило, представники інших спеціальностей, фахівці з теоретичних, галузевих і спеціальних юридичних наук не можуть залишатися байдужими до висвітлюваної проблематики та бути осторонь розв'язання надзвичайно широкого спектра філософсько-правових проблем.

На кафедрі з 2011 року започатковано видання збірника наукових праць «Філософські та методологічні проблеми права», який за проблематикою фактично не має аналогів на пострадянському просторі. З часом, надрукований у київському видавництві «Атіка», невеликий збірник переріс на потужний фаховий академічний науковий журнал, який передбачає рецензування статей незалежними експертами з публікаціями в SCOPUS, індексується в багатьох українських і міжнародних наукометричних базах і пошукових системах, також Міністерство освіти і науки внесло його до переліку періодичних видань за категорією «Б». Членами редакційної колегії наукового журналу, який цього року відзначає свій перший 10-літній ювілей, є представники підрозділу: академік М. В. Костицький і Н. В. Кушакова-Костицька, а також О. В. Павлишин, який

упродовж тривалого часу був його відповідальним редактором. Журнал, головним редактором якого на сьогодні є доктор юридичних наук, професор Н. В. Камінська, 2019 року посів почесне друге місце у Всеукраїнському конкурсі на краще правниче видання.

Важливо, що в журналі не лише публікують наукові статті, рецензії на монографії та огляди наукових подій, але й у рубриці «Трибуна молодого вченого» здобувачі вищої освіти, які не мають наукового ступеня, мають змогу оприлюднювати результати власних досліджень. Учасників згаданої вище наукової конференції, організованих кафедрою «круглих столів» та інших наукових заходів, а також здобувачів освіти (в основному слухачів магістратури, аспірантів, ад'юнктів і докторантів) традиційно запрошують до опублікування результатів власної науково-дослідної діяльності у цьому авторитетному, відомому не лише в Україні, але й поза її межами виданні.

Керуючись інтересами професійної підготовки здобувачів вищої освіти, кафедра виконує функцію методологічного забезпечення наукової та педагогічної діяльності інших загальноюридичних, галузевих і спеціальних кафедр. Обмін досвідом у цій сфері є надважливим, адже фундаментальні дослідження потребують побудови солідної методологічної основи. Саме на базі кафедри з 2011 року діє створений за ініціативою ректора НАВС методологічний семінар академії, головою якого є професор кафедри доктор філософських наук, професор О. І. Гвоздік, а секретарем – доцент кафедри кандидат юридичних наук, доцент Р. М. Шевчук.

Для оптимізації освітнього процесу розроблено низку підручників та навчальних посібників (зокрема мультимедійних), деякі з них стали першими в Україні навчальними виданнями з цієї проблематики або базовими для закладів вищої освіти МВС України й інших вишів, наприклад, з релігієзнавства (навчальний посібник, підготовлений колективом авторів під керівництвом кандидата філософських наук, доцента С. А. Бублика; підручник за редакцією доктора юридичних наук, професора В. М. Вовк і кандидата філософських наук, професора Б. Ф. Чміля), філософії права (навчальний і навчально-методичний посібники, підготовлені колективом авторів за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрН України М. В. Костицького та кандидата філософських наук, професора Б. Ф. Чміля були одними з перших в Україні), юридичної логіки (навчальний посібник доктора філософських наук, професора О. І. Гвоздіка та курс лекцій кандидата філософських наук, доцента О. Ю. Щербини), культурології та професійної етики (навчальний посібник та практикум за

загальною редакцією кандидата філософських наук Г. М. Петрової та кандидата мистецтвознавства, доцента Т. А. Кумеди), політології (за участі представників кафедри підготовлено навчальний посібник і курс лекцій з цієї дисципліни, а мультимедійний підручник посів перше місце в номінації «Навчально-методичні видання (електронні видання)» в конкурсі Національної академії внутрішніх справ у 2012 році), а також правознавства, основ держави і права, історії політико-правових вчень, історії політичної думки, протидії нелегальній міграції та торгівлі людьми в громадянському суспільстві (вперше в Україні), оптимізації правозастосовчої діяльності (вперше в Україні), антропології права (вперше в Україні), соціології права, філософських проблем управління (вперше в Україні) та інших дисциплін.

Підготовлений колективом кафедри мультимедійний посібник з філософії права за I місце у номінації «Навчально-методичні видання (електронні видання)» Конкурсу на краще наукове, навчальне та періодичне видання в системі МВС України відзначено дипломом. Науково-педагогічні працівники кафедри загалом оформили 10 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір.

Серед безпосередніх здобутків працівників кафедри – монографія доктора філософських наук, професора О. О. Бандури «Єдність цінностей та істини у праві», яку було визнано кращим юридичним виданням 1999–2000 року; словник з конфліктології, підготовлений колективом авторів під керівництвом А. І. Буймістера, що здобув III місце в Конкурсі на краще наукове, навчальне та періодичне видання в системі МВС України. Зазначені праці відомі за межами Національної академії внутрішніх справ і використовуються як навчальні видання в інших закладах вищої освіти України.

Під керівництвом науково-педагогічних працівників кафедри (кандидата педагогічних наук, доцента М. М. Роговенко, кандидата юридичних наук Р. М. Шевчука, кандидата філософських наук О. В. Носенка та ін.) курсанти НАВС досягають високих наукових здобутків. Так, курсант навчально-наукового інституту № 1 М. І. Кремінь став переможцем Всеукраїнської олімпіади з навчальної дисципліни «Політологія», отримавши диплом III ступеня (2013). Курсанта навчально-наукового інституту № 1 А. І. Синоверського було нагороджено грамотою Національної академії наук України за перемогу в конкурсі на здобуття премій для молодих учених і студентів вищих навчальних закладів за кращі наукові роботи (2015), де він презентував наукову роботу «Людина як предмет філософського аналізу»; грамотою за III місце у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з політичних наук

Міністерства освіти і науки України (2016), у якому він брав участь з науковою роботою «Місце і роль Національної поліції в політичній системі України»; грамотою за I місце в Конкурсі на кращу наукову роботу курсантів, слухачів і студентів вищих навчальних закладів МВС України в номінації «Суспільні науки» (2016), де було представлено наукову роботу «Вплив політичного режиму на діяльність органів поліції».

Курсант навчально-наукового інституту № 2 О. І. Коршунов підготував наукову роботу «Революція без насильства: утопія чи реальність», яку в межах циклу праць «Правові проблеми забезпечення національних інтересів за сучасних умов» 2016 року було відзначено Премією Національної академії наук України для студентів вищих навчальних закладів (2016).

За результатами участі курсанта навчально-наукового інституту № 1 І. С. Кундельської з тезами доповіді «Люстрація в Україні: історично-порівняльний аналіз» у Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Роль Міністерства юстиції України в модернізації вітчизняної правової системи», яку організувало 2017 року Міністерство юстиції України, її було запрошено на урочисту зустріч авторів кращих доповідей з Міністром юстиції України.

Курсант навчально-наукового інституту № 1 Є. В. Мурзо здобула призове III місце в IV Міжнародному студентському саміті «Перспективи

збереження і розвитку демократичних тенденцій функціонування держави в умовах загострення глобалізаційних викликів» і Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт іноземною мовою за професійним спрямуванням з гуманітарних наук нефілологічного профілю (2018).

Команда НАВС у складі курсантів М. А. Самборської, А. В. Семижон та Є. В. Мурзо (наукові консультанти – завідувач кафедри В. М. Кравець, професори кафедри О. І. Гвозд'як та О. В. Павлишин) виборола призове III місце у Всеукраїнському турнірі з філософії у Київському університеті імені Бориса Грінченка та була нагороджена Кубком переможців (2019).

Крім того, з'явилися нові здобутки. Так, вихованців кафедри було відзначено сертифікатом за вагомими результатами участі у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з галузі знань «Філософія» (2020), а робота О. В. Павлишина «Семіотика права як парадигма сучасного праворозуміння» отримала позитивні відгуки вітчизняної наукової спільноти та була номінована на здобуття премії Президента України для молодих учених (2021).

Здобутки попередніх років засвідчують наявність гідного потенціалу для подальшого утвердження кафедри філософії права та юридичної логіки як потужного освітньо-наукового осередку, відкритого до інновацій і здатного протистояти викликам часу.

Матеріали надійшли до редколегії 26.02.2021

Kravets V. – Ph.D in Law, Associate Professor, Head of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1911-5241>;

Pavlyshyn O. – Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9444-4734>

To the 100th Anniversary of the Academy: Pages of History of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic